

1.04 Strokovni članek

UDK 37:930.25-051(497.4)

930.25:614.2(497.4)

Prejeto: 5. 10. 2018

Pomen izobraževanj za sodelovanje med ustvarjalci s področja zdravstva in pristojnimi arhivi v okviru arhivske javne službe

BOJANA ARISTOVNIK

arhivska svetovalka

Zgodovinski arhiv Celje

Teharska cesta 1, SI-3000 Celje

e-pošta: bojana.aristovnik@guest.arnes.si

Izvleček

V prispevku je prikazana dinamika izobraževanj v Arhivu Republike Slovenije in regionalnih arhivih, ki jih izvajamo v skladu s pravilnikom o strokovni usposobljenosti uslužbencev, ki delajo z dokumentarnim gradivom. Člani *Medarhivske delovne skupine za področje zdravstva in socialnega varstva* smo pripravili pregledne tabele števila uslužbencev, ki imajo opravljen preizkus strokovne usposobljenosti za delo z dokumentarnim gradivom s področja zdravstvenih zavodov in se vprašali, kako izobraževanja vplivajo na sodelovanje z ustvarjalci in kako ustvarjalci sami ocenjujejo pomen izobraževanj.

Abstract

THE IMPORTANCE OF EDUCATION FOR COOPERATION AMONG CREATORS FROM THE FIELD OF HEALTHCARE AND COMPETENT ARCHIVAL INSTITUTIONS WITHIN THE FRAMEWORK OF PUBLIC SERVICE OF ARCHIVAL INSTITUTIONS

This article discusses the dynamics of trainings in the Archives of the Republic of Slovenia and regional archives conducted in accordance with rules. The members of Inter-archival expert group for issues regarding on health care and social welfare prepared overview tables with numbers of employees who passed the exam on the professional competence for work with documents from the field of healthcare institutions and asked ourselves how do our trainings affect the cooperation with creators and how do creators themselves rate the importance of these trainings.

Ključne besede:

izobraževanje, preizkus strokovne usposobljenosti, ustvarjalci, Medarhivska delovna skupina za področje zdravstva

Key-words:

Training, exam on the professional competence, creators, Inter-archival expert group for issues regarding on health care and social welfare

Naloge arhivske javne službe¹ pri javnopravnih osebah določa Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih,² ki v 53. členu opredeljuje dejavnost arhivov in pristojnih arhivistov z ustvarjalci arhivskega gradiva. Med osnovne naloge sodijo vrednotenje dokumentarnega gradiva, pojasnila v zvezi z dolžnostmi javnopravnih oseb glede dokumentarnega gradiva, strokovni nadzor in usposabljanje uslužbencev, ki delajo z dokumentarnim gradivom.

Izobraževanja za uslužbence javnopravnih oseb izvajamo vsi pristojni arhivi, kar pomeni, da organiziramo seminarje za uslužbence tistih javnopravnih oseb, za katere izkazujemo pristojnost v okviru Registra ustvarjalcev arhivskega gradiva.³ Arhiv Republike Slovenije izvaja izobraževanja tudi za delavce ponudnikov storitev, ki opravljajo dela zajema, hrambe gradiva v digitalni obliki in spremljevalnih storitev. Torej, če ustvarjalec za urejanje, odbiranje, popisovanje in zagotavljanje varnih prostorov v skladu z uredbo⁴ za arhivsko gradivo v fizični obliki pred izročitvijo v pristojni arhiv izbere zunanega izvajalca, mora izvajalec (oz. uslužbenci izvajalca, ki odbirajo, popisujejo ...) izpolnjevati enake pogoje glede strokovne usposobljenosti in materialnega varstva kot ustvarjalec.

Tabele pod zaporedno številko 1 prikazujejo stanje števila uslužbencev s področja zdravstva, ki imajo opravljen preizkus strokovne usposobljenosti v regionalnih arhivih in državnem arhivu (do decembra 2017).

Tabela 1-ZAC: Število uslužbencev, ki imajo opravljen strokovni preizkus: Zgodovinski arhiv Celje

Zap. št.	Ustvarjalci s področja zdravstva	Število uslužbencev, ki imajo preizkus	Opomba
1.	Splošna bolnišnica Brežice	11	
2.	Splošna bolnišnica Celje	140	Arhivarke iz centralnega arhiva SBC in administratorke oddelkov ter uslužbenci uprave SBC se dodatno izobražujejo, za administratorke po oddelkih organizirajo interna izobraževanja oz. seznanjanje z novostmi pri delu z dokumentarnim gradivom v okviru SBC prek intranetne mreže.
3.	Bolnišnica Topolšica	6	
4.	Splošna bolnišnica Trbovlje	7	
5.	Psihiatrična bolnišnica Vojnik	4	
6.	Zdravstveni dom Brežice	2	
7.	Zdravstveni dom Celje	2	
8.	Zdravstveni dom Hrastnik	1	

¹ Prispevek je nastal v okviru prve tematske številke publikacije Arhivi v letu 2018 (letnik 41, št. 1), ki je imela naslov *Ustvarjalci, skrbniki in uporabniki arhivskega gradiva zdravstvu na Slovenskem*. Ker žal spomladi ni ugledal luči sveta, ga objavljamo v drugi številki letošnjega letnika.

² ZVDAGA (Ur. l. RS, št. 30/2006, 24/2014).

³ Internetni vir: Register ustvarjalcev arhivskega gradiva – RegUst: <https://apl.ars.gov.si/regust/>. Pridobljeno 25. 11. 2018.

⁴ UVDAG (Ur. l. RS, št. 42/2017).

9.	Zdravstveni dom Krško	2	
10.	Zdravstveni dom Laško	4	
11.	Zdravstveni dom Radeče	2	
12.	Zgornjesavinjski zdravstveni dom Nazarje – ZSZD Nazarje	1	Prej: Zgornjesavinjski zdravstveni dom Mozirje
13.	Zdravstveni dom Sevnica	4	Ena ne dela več z DG
14.	Zdravstveni dom Slovenske Konjice	6	Ena v pokoju, ena ne dela več z DG
15.	Zdravstveni dom Šentjur	8	Ena ni več zaposlena pri ustvarjalcu
16.	Zdravstveni dom Šmarje pri Jelšah	5	Ena v pokoju, ena ni več zaposlena pri ustvarjalcu
17.	Zdravstveni dom Trbovlje	3	Ena v pokoju
18.	Zdravstveni dom Velenje	7	
19.	Zdravstveni dom Zagorje ob Savi	4	Ena v pokoju
20.	Zdravstveni dom Žalec	1	
21.	Skupnost zavodov osnovne zdravstvene dejavnosti celjske regije Celje	3	Ena ni več zaposlena pri ustvarjalcu
22.	Lekarna Brežice	2	
23.	Javni zavod Celjske lekarne Celje	2	
24.	Javni zavod Lekarna Krško	1	
25.	Lekarna Mozirje	1	
26.	Lekarna Sevnica	3	Ena v pokoju
27.	Zasavske lekarne Trbovlje	3	Ena ni več zaposlena pri ustvarjalcu
28.	Lekarna Velenje	3	
29.	Žalske lekarne Žalec	2	Ena ni več zaposlena pri ustvarjalcu
30.	Zavod za zdravstveno varstvo Celje	2	Od 2014 Nacionalni inštitut za javno zdravje - Območna enota Celje in Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano - Območna enota Celje
31.	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Območna enota Celje	4	Ena ni več zaposlena na OE ampak na ZZZS v LJ; dve od zaposlenih opravili preizkus v ARS
32.	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Območna enota Krško	7	Dve od zaposlenih opravili preizkus v ZAC, pet v ARS
	Skupaj ZAC	254	

*Opomba: stanje december 2017.

Tabela 1-PAM: Število uslužbencev, ki imajo opravljen strokovni preizkus: Pokrajinski arhiv Maribor

Zap. št.	Ustvarjalci s področja zdravstva	Število uslužbencev, ki imajo preizkus	Opomba
1.	Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor	2	1 je šel v pokoj
2.	Zdravstveni dom Lendava	1	
3.	Zdravstveni dom Murska Sobota	1	
4.	Zdravstveni dom Ljutomer	/	
5.	Zdravstveni dom Dravograd	1	
6.	Zdravstveni dom Gornja Radgona	/	
7.	Zdravstveni dom Lenart	/	
8.	Zdravstveni dom Radlje ob Dravi	/	
9.	Zdravstveni dom Ravne na Koroškem	/	
10.	Zdravstveni dom Slovenj Gradec	1	
11.	Zdravstveni dom Slovenska Bistrica	1	
12.	Splošna bolnišnica Murska Sobota	/	
13.	Splošna bolnišnica Slovenj Gradec	4	Ena oseba stalno dela z gradivom, preostali se ves čas menjavajo.
14.	Univerzitetni klinični center Maribor	2	
15.	Koroška lekarna Ravne na Koroškem	/	
16.	Pomurske lekarne Murska Sobota	3	
17.	Lekarne Maribor	1	
18.	Lekarna Slovenska Bistrica	/	
19.	Skupnost zdravstvenih zavodov Murska Sobota	/	
20.	Zdravstveno reševalni center Koroške	/	
21.	Skupnost zavodov osnovnega zdravstva Koroške	/	
22.	Center za sluh in govor Maribor	1	
23.	Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Maribor	1	

24.	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Območna enota Maribor	/	
25.	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Območna enota Murska Sobota	/	
26.	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Območna enota Ravne	/	
27.	Zavod za zdravstveno varstvo Maribor	/	Od leta 2014 Nacionalni inštitut za javno zdravje - Območna enota Maribor in Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano - Območna enota Maribor
	Skupaj PAM	19	

Tabela 1-ZAP: Število uslužbencev, ki imajo opravljen strokovni preizkus: Zgodovinski arhiv na Ptuju

Zap. št.	Ustvarjalci s področja zdravstva	Število uslužbencev, ki imajo preizkus	Opomba
1.	Splošna bolnišnica dr. Jožeta Potrča Ptuj	1	Arhivarka
2.	Psihiatrična bolnišnica Ormož	3	Arhivarka in poslovni sekretarki
3.	Zdravstveni dom Ptuj	1	Arhivarka
4.	Zdravstveni dom Ormož	3	Poslovne sekretarke. Ena več ne dela na istem delovnem mestu.
5.	Lekarne Ptuj	1	Poslovna sekretarka
6.	Lekarna Ormož	1	Poslovna sekretarka
	Skupaj ZAP	10	

Tabela 1-ZAL: Število uslužbencev, ki imajo opravljen strokovni preizkus: Zgodovinski arhiv Ljubljana

Zap. št.	Ustvarjalci s področja zdravstva	Število uslužbencev, ki imajo opravljen preizkus
1.	Splošna bolnišnica Jesenice	5
2.	Bolnišnica za ginekologijo in porodništvo Kranj	1
3.	Psihiatrična bolnišnica Begunje	2
4.	Zdravstveni dom Ljubljana	1
5.	Zdravstveni dom za študente Univerze v Ljubljani	1
6.	Zdravstveni dom Grosuplje	1
7.	Zdravstveni dom Logatec	1
8.	Zdravstveni dom Ribnica	1
9.	Zdravstveni dom Črnomelj	1
10.	Zdravstveni dom Metlika	1
11.	Zdravstveni dom Novo mesto	2
12.	Zdravstveni dom Trebnje	2
13.	Osnovno zdravstvo Gorenjske	10
14.	Javni zavod Lekarna Ljubljana	1
15.	Javni zavod Mestne lekarne Kamnik	1
16.	Lekarna Ribnica	1
17.	Dolenjske lekarne Novo mesto	1
	Skupaj ZAL	33

Tabela 1-PANG: Število uslužbencev, ki imajo opravljen strokovni preizkus: Pokrajinski arhiv v Novi Gorici

Zap. Št.	Ustvarjalci s področja zdravstva	Število uslužbencev, ki imajo preizkus	Opomba
1.	Splošna bolnišnica »Dr. Franca Derganca« Nova Gorica	5	
2.	Zdravstveni dom Nova Gorica	2	
3.	Zdravstveni dom Tolmin	2	
4.	Zdravstveni dom Ajdovščina	3	
5.	Zdravstveni dom - Zobozdravstveno varstvo Nova Gorica	1	
6.	Goriška lekarna Nova Gorica	1	
7.	Centralna lekarna Ajdovščina	1	
8.	ZZZS OE Nova Gorica	2	
9.	NIJZ OE Nova Gorica NLZOH OE Nova Gorica	1	
	Skupaj PANG	18	

Tabela 1-PAK: Število uslužbencev, ki imajo opravljen strokovni preizkus: Pokrajinski arhiv Koper

Zap. Št.	Ustvarjalci s področja zdravstva	Število uslužbencev, ki imajo preizkus	Opomba
1.	Splošna bolnišnica Izola	2	
2.	Bolnišnica Sežana	2	
3.	Bolnišnica za ženske bolezni in porodništvo Postojna	1	
4.	Ortopedska bolnišnica Valdoltra	0	
5.	Zdravstveni dom Ilirska Bistrica	2	
6.	Zdravstveni dom Izola	5	
7.	Zdravstveni dom Koper	2	
8.	Zdravstveni dom Piran	0	
9.	Zdravstveni dom Postojna	1	
10.	Zdravstveni dom Sežana	1	

11.	Kraške lekarne Ilirska Bistrica	2	
12.	Obalne lekarne Koper	1	
13.	Zavod za zdravstveno varstvo Koper	2	Sedaj Nacionalni inštitut za javno zdravje - Območna enota Koper in Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano - Območna enota Koper)
	Skupaj PAK	21	

Tabela 1-ARS: Število uslužbencev, ki imajo opravljen strokovni preizkus: Arhiv Republike Slovenije

Zap. št.	Ustvarjalci s področja zdravstva	Število uslužbencev, ki imajo preizkus	Opomba
1.	UKC	131	
2.	Bolnišnica Golnik	5	Od 2017 Klinika Golnik
3.	Psihiatrična klinika Ljubljana Polje	10	
4.	Onkološki inštitut Ljubljana	27	
5.	Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ)	1	
6.	Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Soča	2	
7.	Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano	1	
8.	Zavod za transfuzijsko medicino	2	
9.	Center za bolezni otrok Šentvid pri Stični		
10.	Univerzitetni zavod za rehabilitacijo invalidov	1	
11.	Zdravniška zbornica	1	
12.	Lekarniška zbornica	1	
13.	Železniški zdravstveni dom	1	*
14.	Zdravstveni dom Idrija	1	*
15.	Zdravstveni dom Medvode	1	*
16.	Zdravstveni dom Cerknica	1	*
17.	Skupaj	186	

*Opomba: Niso v pristojnosti Arhiva Republike Slovenije.

V arhivih izvajamo izobraževanja na podlagi pravilnikov o strokovni usposobljenosti⁵ iz let 1983, 1999, 2006, 2008, 2016. V Pokrajinskem arhivu Koper in Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici pa pristojni arhivisti navajajo, da so izobraževanja izvajali že prej: PAK (1969) in PANG (1974).

V raziskavi smo si arhivisti, ki delujemo v *Medarhivski delovni skupini za področje zdravstva in socialnega varstva*, zastavili več vprašanj.

Prvo vprašanje, ki smo si ga zastavili: »**Koliko seminarjev smo izvedli v arhivih za področje zdravstva?**«

V PANG poteka izobraževanje od leta 1974, vsako leto vsaj en seminar, ali pa tudi več. Izobraževanje je organizirano za skupine različnih ustvarjalcev. Bilo pa je tudi nekaj izobraževanj za istovrstne ustvarjalce.

Tabele v nadaljevanju prikazujejo število opravljenih preizkusov za področje zdravstva.

Tabela PANG: Število opravljenih preizkusov za področje zdravstva na podlagi poročil o delu 2005-2017

Leto	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Seminar	1	1	4 (40)	2	4 (134)	2 (107)	1 (86)	1 (28)	2 (43)	4 (100)	1 (27)	4 (58)	2 (10, 23)
Preizkus	1	2	17	28	33	31	11	4	5	6	7	9	8

Tabela ZAC: Število opravljenih preizkusov za področje zdravstva na podlagi poročil o delu 2002-2017

Leto	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Seminar (sluša telji)	1 (27, 26)	7 (122, 99)	6 (123, 98)	8 (108, 122)	3 (55, 50)	4 (59, 52)	6 (128, 67)	7 (291, 110)	7 (145, 88)	6 (115, 31)	6 (113, 44)	7 (156, 53)	13 (246, 92)	7 (225, 45)	6 (132, 43)	6 (121, 63)
Preizkus – zdravstvo	/	14	17	64	1	/	/	18	28	19	6	17	28	20	8	14

Opomba: v prvi vrstici: 1. številka v oklepaju je število slušateljev, 2. številka je število slušateljev, ki so opravljali preizkus.

Število opravljenih preizkusov za področje zdravstva PANG: Podatki v tabeli so vzeti iz poročil o delu od leta 2005 do 2017 za PANG.

Število opravljenih preizkusov za področje zdravstva ZAC: Podatki v tabeli so vzeti iz poročil o delu od leta 2002 do 2017 za ZAC (v prvi vrstici: 1. številka v oklepaju je število slušateljev, 2. številka je število slušateljev, ki so opravljali preizkus.).

Prve seminarje v ZAC smo izvedli v letih 1984, 1985, 1986, 1987 (zaradi prostorske stiske na zunanjih lokacijah in posamezne preizkuse z individualnimi konzultacijami tudi v letih 1989 (1), 1992 (1), 1994 (2), 1999 (3), 2001 (1). Z rednimi izobraževanji smo začeli v letu 2002, potem ko smo se preselili na novo lokacijo. V letih od 1984 do 2002 ni nobeden od ustvarjalcev s področja zdravstva prijavil uslužbencev na preizkus. Uslužbenci s področja zdravstva re-

⁵ *Pravilnik o strokovni usposobljenosti delavcev družbenih pravnih oseb ter članov društev, ki delajo z dokumentarnim gradivom* (Ur. l. SRS, št. 15/1983); *Pravilnik o strokovni usposobljenosti delavcev javnopravnih oseb, ki delajo z dokumentarnim gradivom* (Ur. l. RS, št. 59/1999); *Pravilnik o strokovni usposobljenosti uslužbencev javnopravnih oseb ter delavcev ponudnikov storitev, ki delajo z dokumentarnim gradivom* (Ur. l. RS, 132/2006, 38/2008); *Pravilnik o strokovni usposobljenosti za delo z dokumentarnim gradivom* (Ur. l. RS, št. 66/2016).

dno opravljajo preizkuse od leta 2003 do 2017, razen v letih 2007 in 2008, ko so opravljali preizkus le uslužbenci s področja sociale. Arhivist v ZAC, ki je zadolžen za ustvarjalce s področja zdravstva, je zadolžen tudi za ustvarjalce s področja sociale (praviloma je takšna razdelitev tudi v preostalih arhivih). V navedenih letih smo pogosteje sodelovali z ustvarjalci s področja sociale in posledično tudi zanje organizirali izobraževanja. Seminarje izključno za ustvarjalce s področja zdravstva smo organizirali v letih 2004 in 2005, in sicer za Splošno bolnišnico Celje. Največkrat pa tudi v ZAC izvajamo izobraževanja za vsa področja hkrati.

V ARS je prvo leto, ko je vpisan uslužbenec s področja zdravstva v evidenčni knjigi preizkusov, leto 1985.

Tabela ARS: Število opravljenih preizkusov za področje zdravstva na podlagi evidenčne knjige preizkusov

Leto	1985	1986	1987	1988	1991	1992	1998	1999	2004	2005
Preizkusi – zdravstvo	2	3	1	1	1	1	1	1	5	7
Leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Preizkusi – zdravstvo	24	6	10	8	32	50	3	9	7	13

Glede opravljanja preizkusov so se v preteklih letih v ARS pojavljale naslednje dileme: Kdo je najprimernejši za delavca, ki naj bi skrbel za dokumentarno in arhivsko gradivo (medicinska sestra ali administratorica, v zadnjem času tudi informatiki ...) in koliko delavcev naj opravi izpit v posamezni bolnišnici, še zlasti če so oddelki na različnih lokacijah.

V ZAL so do vključno leta 2015 organizirali seminarje za ustvarjalce s področja družbenih dejavnosti skupaj, v letu 2016 (3) in 2017 (1) pa so organizirali seminarje posebej za ustvarjalce s področja zdravstva in sociale. S to prakso bodo nadaljevali tudi v naslednjih letih. V PAK in PAM pa organizirajo izobraževanja za vsa področja skupaj.

Naslednje vprašanje, ki smo si ga zastavili, je bilo »**Kakšen je pomen izobraževanj za delo z dokumentarnim gradivom pri imetnikih arhivskega gradiva?**«.

Bolnišnice in drugi zdravstveni zavodi običajno nimajo sistematiziranih delovnih mest z opisi del, ki so sestavni del skrbi za upravljanje dokumentarnega in arhivskega gradiva. Več pozornosti namenijo medicinski dokumentaciji, manj splošno-upravni. Na izobraževanja tako pridejo medicinske sestre, administratorke, računovodje, poslovne sekretarke, uslužbenci iz splošnih in kadrovske službe in informatiki. V SB Celje imajo svojo arhivsko službo, Centralni arhiv bolnišnice, ki ima tri zaposlene. ZAC z navedeno službo in splošno službo SB Celje zelo dobro sodeluje. Na podlagi izobraževanj se je izboljšala urejenost gradiva po oddelkih in sistematično prevzemanje tega v Centralni arhiv bolnišnice in tudi sodelovanje z arhivom, kar je posledično privedlo do izdaje pisnega strokovnega navodila za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega in prevzem arhivskega gradiva.

Za pozitivni učinek intenzivnih stikov z UKC (ki so se pomnožili zlasti ob izobraževanjih) smemo šteti ustanovitev Službe za upravljanje z dokumentarnim gradivom UKC, ki je na podlagi Sklepa o ustanovitvi iz leta 2012 začela delo leta 2013.

Arhivisti ugotavljamo, da ustvarjalci po opravljenem izpitu začnejo razmišljati o odbiranju gradiva in izročitvi v pristojni arhiv. Običajno začnemo takrat bolj sodelovati z JPO in posledično se začnejo aktivnosti za pripravo PSN.

Redna izobraževanja (za pripravo na preizkus in dopolnilna) so zelo pomembna za sistematično in trajno urejanje razmer na terenu. Opazen je dvig kakovosti hrambe dokumentarnega gradiva pri ustvarjalcih. Med zdravstvenimi

ustanovami je pristojni arhivist opozoril na primer Zdravstvenega doma Koper, kjer je v nekem obdobju manjša ekipa delavcev opravila izobraževanje in so pod vodstvom zagnanega mladega strokovnjaka postavili zgleden arhiv. Zelo veliko so naredili tudi v Splošni bolnišnici Izola, kjer že nekaj let sistematično na novo urejajo svoje obsežne arhive v skladu s sodobnimi standardi. Tudi tu so gonilna sila mladi ljudje, ki so pri v arhivu opravili izobraževanje.

Arhivisti menimo, da manjkajo izobraževanja, posvečena specifični tematiki neke stroke. Taka izobraževanja bi bilo smiselno organizirati enotno za celo Slovenijo, vendar v regionalni izvedbi.

Tabela 2: Uslužbenci, ki upravljajo dokumentarno gradivo in so opravili preizkus strokovne usposobljenosti do decembra 2017

Arhiv	Bolnišnice	Zdravstveni domovi/zbornica	Lekarne/lekarniška zbornica	NIJZ, ZZS, in drugi	Skupaj
ARS	173	/	1	14	188
ZAL	8	21	4	/	33
PAM	6	5	4	2	19
ZAC	168	55	17	14	254
ZAP	4	4	2	/	10
PAK	5	11	3	2	21
PANG	5	8	2	3	18
Skupaj	369	104	33	35	543

Število vseh uslužbencev, ki delajo na področju zdravstva in so v pristojnih arhivih opravili preizkus strokovne usposobljenosti do leta 2017, je 543. Kar pa ne pomeni, da še vedno vsi opravljajo to delo. Nekateri med njimi so zamenjali delovno mesto znotraj samega zavoda, nekateri med njimi so se že upokojili, nekateri niso več zaposleni pri ustvarjalcih. Arhivisti z rednim sodelovanjem z javnopravnimi osebami spremljamo njihovo delo in tudi nove uslužbence vzpodbujamo k izobraževanju. Pri nekaterih javnopravnih osebah pa je že ustaljena praksa, da ob spremembi delovnega mesta sami prijavijo sodelavce k opravljanju preizkusa.

Aktivnosti na področju pregledov arhivov pri javnopravnih osebah, strokovno sodelovanje in izdelava pisnih strokovnih navodil so se povečale šele v zadnjih dveh desetletjih, še posebej po letu 2005, ko je bil objavljen Seznam⁶ pravnih oseb ter njihovih organizacijskih enot, za katere so pristojni Arhiv Republike Slovenije in posamezni regionalni arhivi. Seznam je 28. 1. 2005 izdal minister za kulturo dr. Vasko Simoniti. To je bil skupni seznam za Arhiv Republike Slovenije, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Pokrajinski arhiv Maribor, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Pokrajinski arhiv Koper, Zgodovinski arhiv Celje in Zgodovinski arhiv na Ptuju. Seznam je navajal ustvarjalce s področja zdravstva in sociale skupaj, in sicer: ARS (23), ZAL (118), PAM (64), PANG (23), PAK (33), ZAC (70), ZAP (14).

Vprašali smo tudi: »**Kako slušatelji ocenjujejo pomen izobraževanj?**«.

Nekateri so veseli, da imajo možnost slišati kaj več o urejanju gradiva, nekaterim pa so ta izobraževanja odveč. Da, v večini primerov slušatelji bolje razumejo svoje dolžnosti, želijo bolje organizirati svoje hrambo in urejenost dokumentarnega in tudi arhivskega gradiva (ZAP).

Slušatelji v glavnem pozitivno ocenjujejo organizirane seminarje, ki smo

⁶ Seznam, objavljen na podlagi 14. člena ZAGA (Ur. l. RS, št. 20/97, popravek 32/97).

jih organizirali. Organizacija varstva dokumentarnega in arhivskega gradiva pri ustvarjalcih je v veliki meri odvisna od pogleda nadrejenih na vlogo in pomen urejenega arhiva za samo poslovanje institucije. Med njimi še vedno vlada zmotno prepričanje, da arhivi določajo roke hrambe dokumentarnega gradiva in potrjujejo njihove klasifikacijske načrte (ZAL). Slušatelji ocenjujejo v večini primerov izobraževanja za potrebna, saj pred tem niso poznali aktivnosti, ki so jih dolžni izvajati v takem obsegu. Niti si niso predstavljali, kaj vse je arhivsko gradivo in zakaj ga arhivi sploh hranimo. V primeru SBC so se administratorke z različnih oddelkov spoznale prav na seminarjih v ZAC in primerjale različne prakse arhiviranja v svojih tekočih zbirkah. Podale so tudi predloge za izboljšanje sodelovanja med oddelki in centralnim arhivom ... Ko se udeležijo seminarja slušatelji z različnih področij, pa je to tudi priložnost za izmenjavo izkušenj.

Uslužbenci istovrstnih zavodov si na seminarjih izmenjajo naslove in potem sodelujejo, ko gre za vprašanja glede urejanja gradiva. Slušatelji pohvalijo tudi dopolnilna izobraževanja, ker tako pridobijo poglobljena znanja. Po nekajletnem delu z gradivom tudi lažje vprašajo konkretna vprašanja. In tako se sproti rešuje posamezne dileme. Seveda se izobraževanja dopolnjuje z delom na terenu. Na podlagi poznavanja aktualne zakonodaje se tudi na terenu odprta vprašanja hitreje razreši. Predvsem je pomembno sprotno sodelovanje in delo na terenu. Ob sprejetju nove zakonodaje (bodisi arhivske ali pa področne) pa je smiselno organizirati izobraževanje za istovrstno skupino ustvarjalcev, v tem primeru za področje zdravstva, ker se lažje razvije debata, ko je tema skupna (ZAC). Po izobraževanjih verjetno dolžnosti razumejo bolje, vendar samo to ni dovolj. Pomembno je, da imamo stalen stik z njimi in da v nas vidijo nekoga, ki jim je v pomoč. Da tega ne vzamejo samo kot neko zakonsko obvezo, ampak da jim je resnično mar za gradivo.

Meni je zelo pomembno, da me spoznajo. Žal na izobraževanjih to ne gre, ampak samo v zunanji službi ali pa ko pokličejo po telefonu. Ko je ta stik zelo dober, velikokrat pokličejo. Včasih tudi zato, da jim samo potrdiš, da razmišljajo v pravi smeri ipd. Izkušnje imam tudi, da nekateri pridejo na izobraževanje takrat, ko se pojavi nek problem, ko želijo npr. sprejemati notranja pravila ipd. Sicer jih večina ve, da morajo imeti preizkus, ampak le malo jih tudi pride na izobraževanje. Tudi s strani inšpektorice bi bil potreben večji nadzor, pregled naključnih zdravstvenih ustanov. Tako kot je bilo npr. v šolstvu. Takšne informacije se nato hitro razširijo med zdravstvenimi domovi in bi jih tudi na izobraževanje prišlo več (PAM). Redno izobraževanje, tako tisto zakonsko obvezno kot tudi dodatno, je zelo pomembno za sistematično in trajno urejanje razmer na terenu.

Opazen je dvig kakovosti hrambe dokumentarnega gradiva pri ustvarjalcih. Med zdravstvenimi ustanovami bi opozorila na primer Zdravstvenega doma Koper, kjer je v nekem obdobju manjša ekipa delavcev opravila izobraževanje in so pod vodstvom zagnanega mladega strokovnjaka postavili zgleden arhiv. Zelo veliko so naredili tudi v Splošni bolnišnici Izola, kjer že nekaj let sistematično na novo urejajo svoje obsežne arhive v skladu s sodobnimi standardi. Tudi tu so gonilna sila mladi ljudje, ki so pri nas opravili izobraževanje. Manjkajo izobraževanja, posvečena specifični tematiki neke stroke. Taka izobraževanja bi bilo smiselno organizirati enotno za celo Slovenijo, vendar v regionalni izvedbi (PAK).

Poleg spoznavanja obveznosti javnopравnih oseb glede dokumentarnega in arhivskega gradiva, kar je osnovni namen izobraževanja, še:

- uslužbenci istovrstnih ustvarjalcev se spoznajo drug drugega, si izmenjajo izkušnje in se pozneje, ob tekočih vprašanjih, pokličejo in si med seboj pomagajo;
- uslužbenci enega področja v razpravi, ki se razvije med seminarjem ali ob koncu predavanj, slišijo težave in prakso na drugih področjih in morda izvedo kaj koristnega in uporabnega;
- uslužbenci bolje spoznajo arhiv in pristojnega arhivista, kar pripomore k temu, da se lažje obrnejo na arhiv, kadar imajo strokovne dileme.

Izobraževanja zagotovo pripomorejo k boljšemu sodelovanju med arhivom in ustvarjalcem, vsaj delni vpliv imajo verjetno tudi na prevzemanje gradiva in izdelavo PSN, bi pa težko rekla, da imajo odločilen vpliv. Odbiranje in prevzemi gradiva so pogosto odvisni tudi od drugih dejavnikov, zlasti od zasedenosti pristojnega uslužbenca. Uslužbenec javnopravne osebe, za katerega vemo, da zelo dobro pozna obveznosti glede dokumentarnega in arhivskega gradiva, pogostokrat ne najde časa za odbiranje in izročitev arhivskega gradiva arhivu.

Podobno je tudi z izdelavo navodil. Osnova za izdelavo posamičnega navodila je podroben popis vse dokumentacije, ki nastaja pri ustvarjalcu, kar pa vzame uslužbencem veliko časa, tega pa pogosto nimajo. V našem arhivu smo si zato veliko pomagali in imamo dobre izkušnje s tipskimi navodili za odbiranje arhivskega gradiva. Največ gradiva je bilo pri nas doslej odbranega in prevzetega prav na osnovi tipskih navodil za odbiranje arhivskega gradiva, ob sočasnem sodelovanju in ustnih napotkih pri konkretnem odbiranju (zlasti glede specifične dokumentacije, vezane na dejavnost posameznega ustvarjalca). Zaradi tega ne vztrajamo pri izdelavi posamičnih navodil, raje več sodelujemo z ustvarjalcem ob odbiranju. Smo pa izdali tudi nekaj posamičnih navodil, zlasti za področja, kjer ni tipskih navodil. Odzovemo se vedno, ko ustvarjalec pokaže zanimanje (PANG). Izobraževanje ima pozitivne učinke v več smereh. Zakon obvezuje tako arhiviste, da jih organizirajo (po novi zakonodaji tudi dopolnilna izobraževanja), kot bolnišnične delavce, vodilne in arhivarje, da se izobraževanj udeležijo in opravijo preizkuse. Vsebina (ki je zakonsko predpisana) je zanje relevantna, še zlasti ker jih, po njihovih pripovedovanjih, celostno seznanj s problematiko, ki je doslej niso poznali. Pri celostni skrbi za arhivsko in dokumentarno gradivo ti delavci predstavljajo živi stik s problematiko celostnega varovanja gradiva. V bolnišničnih ustanovah pogosto sodelujejo pri uvajanju klasificiranja dokumentov (uvajanju novih KN), izločanju dokumentov, ki jim je pretekel rok hrambe, pri predaji arhivskega gradiva pristojnim arhivom, pa tudi pri reševanju poplavljenih dokumentov. Zlasti so pomembni pri uvajanju elektronskega poslovanja v vedno večjem obsegu in na vedno več področjih zdravljenja in poslovanja, saj nastaja čedalje več izvorno digitalnih zapisov, ki imajo lastnosti arhivskega gradiva (ARS).

Poleg izobraževanj v pristojnih arhivih organiziramo izobraževanja tudi v okviru Medarhivske delovne skupine za področje zdravstva in socialnega varstva, ki deluje pri ARS. Organizirali smo naslednja dopolnilna izobraževanja, ki so bila obiskana v zelo velikem številu (okoli 100 udeležencev na vsakem izobraževanju):

- **Kako do urejenih, varnih in hitro dostopnih dokumentov**, 18. 6. 2012 v ARS;
- **Varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva zdravstvenih ustanov – pogled od spodaj navzgor (Kaj vedo o tem povedati zlasti delavci v zdravstvenih ustanovah, ki zanj skrbijo)**, 8. 10. 2014 na MK Ljubljana, ponovljeno 3. 12. 2014 v dvorani Splošne bolnišnice Celje;
- **Dokumentarno in arhivsko gradivo bolnišničnih ustanov je pomembno, zato zanj skrbimo**, 29. 11. 2017 na MK Ljubljana.

Izdali smo tudi dve publikaciji, namenjeni ustvarjalcem:

- *Kako do urejenih, varnih in hitro dostopnih dokumentov v zdravstvenih ustanovah: zbornik predavanj Seminarja o varstvu dokumentacije v zdravstvenih ustanovah v Arhivu RS*, 18. 6. 2012 (ur. Marija Grabnar);
- *Arhivi*, glasilo Arhivskega društva Slovenije, letnik 41, številka 1, Ljubljana 2018, tematska številka: *Ustvarjalci, skrbniki in uporabniki arhivskega gradiva o zdravstvu na Slovenskem* (ur. Gregor Jenuš in Marija Grabnar).

Zaključek

Ustvarjalci ocenjujejo izobraževanja kot pripravo na preizkus strokovne usposobljenosti ter dopolnilna izobraževanja za potrebna in koristna, kar kaže tudi številčna udeležba na izobraževanjih, ki jih organiziramo Arhiv Republike Slovenije, regionalni arhivi in *Medarhivska delovna skupina za področje zdravstva in socialnega varstva*. Nekaj ustvarjalcev se je že odzvalo na povabilo za sodelovanje pri posredovanju izkušenj s področij svojega dela s predavanji na izobraževalnih dogodkih in posredovanjem znanja z objavami prispevkov v tematski številki *Arhivov*.

Izobraževanja, aktivno sodelovanje z ustvarjalci in priprave pisnih strokovnih navodil vodijo k naši najosnovnejši nalogi, tj. prevzemanju arhivskega gradiva v pristojne arhive in s tem ohranjanje pisne dediščine zdravstvenih ustanov. V večini primerov udeleženci po seminarju bolje poznajo obveznosti javnopравnih oseb (JPO) do dokumentarnega in arhivskega gradiva, ne pa vedno. Včasih ob obisku na terenu presenečeni ugotovimo, da uslužbencem kljub udeležbi na izobraževanju stvari niso jasne (skupni imenovalc težav pri vseh JPO je pomanjkanje časa, premalo zaposlenih, uslužbenci, ki upravljajo dokumentarno gradivo, pogosto opozarjajo na pomanjkanje časa za arhivska opravila in v posameznih primerih tudi na premajhno razumevanje predstojnikov, opozarjajo tudi, da bi predavanja morali slišati njihovi vodje ...). Šele z dopolnilnimi izobraževanji bomo lahko utrdili zavedanje ohranjanja zapisov sedanjih dogodkov za prihodnje rodove. Zaključimo lahko z ugotovitvijo, da so izobraževanja v povezavi z aktivnim sodelovanjem z ustvarjalci pomemben del procesa pri pridobivanju arhivskega gradiva.

VIRI IN LITERATURA

POROČILA

Evidenčna knjiga preizkusov strokovne usposobljenosti delavcev, ki delajo z dokumentarnim gradivom Zgodovinski arhiv Celje, 1. knjiga, 1984–2012.

Evidenčna knjiga preizkusov strokovne usposobljenosti delavcev, ki delajo z dokumentarnim gradivom Zgodovinski arhiv Celje, 2. knjiga, 2012–2017.

Letna poročila Zgodovinskega arhiva Celje, 2002–2017.

Letna poročila pristojnih arhivov in Evidenčne knjige preizkusov (poročila posredujejo pristojni arhivisti: ARS: Marija Grabnar, ZAL: Dušan Bahun, PAM: Gordana Švegeš Lipovšek, ZAP: Nataša Majerič Kekec, PAK: Vladimir Drobnjak in Matej Muženič, PANG: Ivanka Uršič, ZAC: Bojana Aristovnik).

ZAKONODAJA

Pravilnik o strokovni usposobljenosti delavcev družbenih pravnih oseb ter članov društev, ki delajo z dokumentarnim gradivom (Ur. l. SRS, št. 15/1983).

Pravilnik o strokovni usposobljenosti delavcev javnopравnih oseb, ki delajo z dokumentarnim gradivom (Ur. l. RS, št. 59/1999).

Pravilnik o strokovni usposobljenosti uslužbencev javnopравnih oseb ter delavcev ponudnikov storitev, ki delajo z dokumentarnim gradivom (Ur. l. RS, št. 132/2006, 38/2008).

Pravilnik o strokovni usposobljenosti za delo z dokumentarnim gradivom (Ur. l. RS, št. 66/2016).

Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA; Ur. l. RS, št. 30/2006, 24/14, 51/2014).

Zakona o arhivskem gradivu in arhivih (ZAGA; Ur. l. RS, št. 20/97, popravek 32/97).

INTERNETNI VIRI

Register ustvarjalcev arhivskega gradiva – RegUst: <https://apl.ars.gov.si/regust/>. Pridobljeno 25. 11. 2018.

SUMMARY

THE IMPORTANCE OF EDUCATION FOR COOPERATION AMONG CREATORS FROM THE FIELD OF HEALTH CARE AND COMPETENT ARCHIVAL INSTITUTIONS WITHIN THE FRAMEWORK OF PUBLIC SERVICE OF ARCHIVAL INSTITUTIONS

Creators deemed trainings as preparation for the exam on the professional competence and continuing training as necessary and beneficial, which is also evidenced by good attendance in education and training which are conducted by the Archives of the Republic of Slovenia, regional archives, and Inter-archival expert group for issues regarding on health care and social welfare. Some creators have already responded to the invitation to participate in sharing experience in the fields of their work by giving lectures, and disseminating knowledge by publications of articles in *Arhivi*.

Educations and trainings, active participation with creators and preparing written expert rules lead to our most fundamental task: the acquisition of archives into competent archives and thus preserving written heritage of health-care institutions. In most cases, the participants of our seminars become more aware of the obligations of entities under public law (JPO) to documents and archives after our training, but not always. When visiting a participant, we are sometimes surprised to see that employees, despite attending our seminar, do not understand their obligations (the common denominator of all problems with all JPO are lack of time, too few employees, employees who manage documents often draw attention to the fact that there is no time for archival tasks, and sometimes lack of understanding of their superiors, they have also suggested their bosses attend our seminars etc.). Only with continuing training will we be able to increase the awareness of how important it is to preserve the recordings of current events for future generations. We can conclude that trainings complemented with active participation with creators are an important part of the process when acquiring archives.